

לפני עיוור לא תיתן מכשול

לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני ה' : (ויקרא יט יד).¹

ספרא קדושים פרשה ב – מהלכה ועד עצה

"ולפני עור לא תתן מכשול" - לפני סומא בדבר. בא ואמר לך: בת איש פלוני מה היא לכהונה? אל תאמר לו: כשרה, והיא אינה אלא פסולה. היה נוטל ממך עצה, אל תיתן לו עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר לו: צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב; אל תאמר לו: מכור את שדך, וקח לך חמור, ואת עוקף עליו ונוטלה ממנו.² שמא תאמר: עצה טובה אני נותן לו! והרי הדבר מסור ללב, שנאמר: "ויראת מאלהיך אני ה'".³

רמב"ן בראשית פרק ג – מחטיא אדם אחר

ולא אמר באשה "ותאכלי מן העץ", כי היא נענשה על אכילתה ועל עצתה, כאשר נענש הנחש... כי העונש על העצה גדול על האכילה.⁴ והנה מכאן נוכל ללמוד עונש למחטיאי אדם בדבר, כאשר למדנו רבותינו (פסחים כב ב, ע"ז ו א) בפסוק ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט יד).⁵

שכל טוב (בובר) בראשית פרק כז פסוק יב – יעקב בעומדו לפני יצחק

"אולי ימשוני אבי" ... שמא ימששני אבי בצואר או בפנים או בידים וימצאני חלק: "והייתי בעיניו כמתעתע" - שאני אומר לו שאני עשו והוא ימששני וימצא חלק הרי נמצאתי כמתעהו בדרך. "והבאתי עלי קללה" - שהרי הוא מקללני על שאני מתעהו, וכן הוא אומר: "אָרוּר מְשֻׁגָה עוֹר בְּדָרְךָ" (דברים כז יח): "ולא ברכה" - אפילו ברכה אחת שהוא עתיד ליתן לי, בסוף לא יתן לי.⁶

מסכת בבא מציעא דף ה עמוד ב – מסירת בהמות לרועה סתם

... ותיפוק ליה דהוה ליה רועה, ואמר רב יהודה: סתם רועה פסול! - לא קשיא, הא - דידיה, הא - דעלמא. דאי לא תימא הכי, אנו חיותא לרועה היכי מסרינן? והא כתיב: "לפני עור לא תתן מכשול" אלא: חזקה, אין אדם חוטא ולא לו.⁷

¹ וחזר העניין ונשנה בערבות מואב בספר דברים פרק כז, בציווי על מעמד הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל בכניסה לארץ: "אָרוּר מְשֻׁגָה עוֹר בְּדָרְךָ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן". אנו נתמקד בנושא הכשלת או השיגית העיוור ונשאיר את קללת החרש לפעם אחרת.

² מה שמכונה היום עסקה שלא בתום לב. והדוגמא הראשונה של בת לכהן צריכה עיון גדול. מה פשר הכשלה זו? מי הוא שמכשיל, האם זה כנגד מתחזים לתלמידי חכמים?

³ ראו פירוש רש"י לפסוק אשר מצטט דברי ספרא אלה ומוסיף נופך משלו: "ולפני עור לא תתן מכשול - לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך - לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמט ולומר לטובה נתכוונתי. לפיכך נאמר בו: ויראת מאלהיך - המכיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו ויראת מאלהיך". כך הוא בתמצית גם במדרש אגדה (בובר) ויקרא פרק יט: "ולפני עור לא תתן מכשול. מי שהוא עוור בסחורה, או בדבר אחר, ותשיאנו עצה שהיא הוגנת לך ולא לר". כל זאת, אולי להוציא מפירושם של כותנים, צדוקים וקראים, שצמצמו משמעות פסוק זה למשמעותו המילולית. ועל כך עוד להלן.

⁴ בקטע זה של רמב"ן חלו כנראה ידיים רבו השיבושים, אך הכוונה היא ברורה שעיקר עונשה של חוה, היה על העצה שנתנה לאדם. הנחש נענש על ההסתה. אדם על האכילה. חוה על האכילה אך גם ובעיקר על העצה לאדם שיאכל. ראו מפרשי הרמב"ן.

⁵ איסור "לפני עיוור לא תיתן מכשול" הוא בראשיתי ובסיסי ונמצא כבר בחטא הראשון בתחילת התורה, עוד לפני כל האיסורים והלאווים האחרים! למרות שיש מקורות רבים בתלמוד לאיסור זה, נראה שלא בכדי מביא רמב"ן את הגמרא בפסחים ובעבודה זרה (להלן) על איסור "לפני עיוור" בשאינם יהודים, שהרי באדם וחיה עסקינן. לעצם העניין, "לפני עיוור" הוא בגדר מחטיא את חברו. לא רק נותן עצה לא הוגנת או מידע מוטעה, כדברי הספרא, אלא מחטיא ממש. ראו פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שביעית פרק ה משנה ו: "אמר ה' ולפני עור לא תתן מכשול, הכוונה בזה, שמי שעוורה אותו התאוה והדעות הרעות, אל תעזרהו על עורונו ותוסיף להתעותו. ולפיכך אסור לסייע לעבריינים בעשיית העבירות, ולא לגרום למה שיביאם לכך, אלא נעשה בהיפך".

⁶ הרי לנו עוד מקרה מספר בראשית, יעקב כלפי יצחק אביו. אלא שהפעם האסמכתא היא על הפסוק "ארוור משגה עיוור בדרך" מספר דברים, ולא בכדי. מטרת הטעיית הסומא - יצחק - היא קבלת ברכה, אומר יעקב (למי? לרבה?), והתורה אומרת שסופו של המשגה היא איריה, אז מה עשיתי? כאן גם יש לנו סומא ממש, לא "סומא בדבר" כלשון הספרא. ועד כאן באגדה ובספר בראשית. נעבור כעת לבירור מסוים של הצד ההלכתי של "לפני עיוור לא תיתן מכשול" שרוב מקורותיו הם בתלמוד (הבבלי). להפתעתנו, אין שימוש בכלל זה במדרשי האגדה, רבה, תנחומא, פסיקתא וכו' כפי שאולי שהיינו מצפים. הכל הוא דיון הלכתי, גם המעט שמצאנו הוא במדרש ספרא לעיל, שהוא בעצם מדרש הלכה. אין כמעט שימוש בכלל זה ברמה האגדית ומעניין מדוע.

⁷ מסקנת הגמרא היא שבמקרה הספציפי הזה - מסירת בהמות לרועה - אין בעיה של "לפני עיוור לא תיתן מכשול", למרות הכלל "סתם רועה פסול", משום שאנו מניחים שלא ירעה את הבהמות בשדות זרים ויעבור על גזל, משום שהן אינן שלו ו'חזקה אין אדם

מסכת חולין דף ז עמוד ב – פרדותיו הלבנות של רבי⁸

כאשר בא (רבי פנחס בן יאיר) להיכנס לחצרו של רבי, ראה שם פרדות לבנות.⁹ אמר רבי פנחס: מלאך המוות בביתו של זה ואני אסעד אצלו? שמע רבי, יצא לקבל פניו ואמר (הבטיח) לו: אמכור אותך. אמר לו רבי פנחס: "ולפני עור לא תתן מכשול".¹⁰

מסכת מועד קטן דף יז עמוד א – שפחתו של רבי מנדה מכה בנו

שפחה של בית רבי ... חזיתיה לה הוא גברא דהוה מחי לבנו גדול.¹¹ אמרה: ליהוי ההוא גברא בשמתא, דקעבר משום "ולפני עור לא תתן מכשול".¹² דתניא: ולפני עור לא תתן מכשול - במכה לבנו גדול הכתוב מדבר.¹³

מסכת בבא מציעא דף עה עמוד ב – בדין הלוואה ברבית

משנה: ואלו עוברין ב"לא תעשה": המלוה והלוה והערב והעדים. וחכמים אומרים: אף הסופר. עוברים משום "לא תתן" (ויקרא כה לו), ומשום "אל תקח מאתו" (שם לו),¹⁴ ומשום "לא תהיה לו כנושה" (שמות כב כד), ומשום "לא תשימון עליו נשך" (שם), ומשום "ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני ה' " (ויקרא יט ד).¹⁵

חוטא ולא לר". אבל בעיקרון, ניתן ללמוד מגמרא זו שהאיסור של לפני עיוור הוא לא רק בהחטאה והסתה לחטא כמו המקרה של חוה, ולא רק במתן מידע או עצה מוטעים כמו בספרא, אלא גם בכל מקרה בו סביר שמישהו יעשה דבר לא תקין בעקבות פעולה שלך. למשל, למסור נשק לאדם שחשוד באלימות, כרטיס אשראי למי שחשוד על ממון, להשכיר או להשאיל רכב למי שהורשע בעבירות תנועה וכו'. בקיצור, לא להעמיד אדם במצב שסביר מאד שלא יעמוד בו וייכשל. ראו רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק יב הלכה יד: "כל שאסור למכור לגוי אסור למכור לישראל שהוא ליסטיס, מפני שנמצא מחזק ידי עובר עבירה ומכשילו. וכן כל המכשיל עיוור בדבר והשיאו עצה שאינה הוגנת או שחזק ידי עוברי עבירה שהוא עיוור ואינו רואה דרך האמת מפני תאוות לבו, הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: ולפני עור לא תתן מכשול. הבא ליטול ממך עצה תן לו עצה ההוגנת לר". נראה שיש כאן קרבה רבה לדין [כל ישראל ערבים זה בזה](#) עליו הרחבנו בפרשת בחוקותי. ועל היחס לגוי בדין "לפני עיוור לא תיתן מכשול", נראה עוד להלן.

⁸ הרשינו לעצמנו לתרגם תרגום חופשי קטע זה בגמרא (כולל הוספת הסברים בסוגריים). ראו שם הסיפור המלא על התנהגותו של ר' פנחס בן יאיר שבתחילה כיבד את רבי יהודה הנשיא כאשר הסכים לסעוד אצלו ובסוף העיר לרבי על פרדותיו הלבנות, ויחד עם זאת לא נתן לו שום אפשרות להיפרד מהן. על ר' פנחס בין יאיר כבר זכינו לדון פעם בדברינו [בין גמלינו של אברהם איבנו לחמורו של פנחס בן יאיר](#) ובע"ה נזכה לחזור ולהרחיב בדמות מיוחדת וחמורת סבר זו (חתנו או חותנו של ר' שמעון בר יוחאי).

⁹ פרדות מאוד חזקות ועצבניות שבעיטה שלהם היא מסוכנת ועלולה להיות קטלנית.
¹⁰ ואם תמכור אותן הן עלולות לגרום נזק אצל מישהו אחר. האיסור לפני עיוור לא תיתן מכשול כאן, הוא בהימנעות ממכירת "מקח רע" שעלול לגרום נזק ללוקח, בלי שהוא מודע לכך. נראה שיש כאן הארה מכיוון אחר ובמובן מסוים אף פשוט יותר. לא הכשלה בעיניי איסור והיתר, החטאה, הטעיה במקח וממכר והתנהגות מסחרית, אלא בגרימת נזק! הכשלה במובן הפשוט והפיסי כמו השמת רגל. זאת ועוד, נראה שר' פנחס בן יאיר סבור שעצם החזקת הפרדות האלה היא כמו החזקת כלב רע וסולם רעוע שהוא עצמו איסור מדין "ולא תשים דמים בביתך", עוד לפני שנגרם נזק כלשהוא. ולכן גם האיסור של "לפני עיוור" הוא בעצם העברת חפץ כזה ואינו מותנה בנזק ממשי שייגרם.

¹¹ שפחתו של רבי, הידועה לנו כתלמידת חכמים ואישה משכלת (ראו למשל ראש השנה כו ע"ב) ורגישה (ראו כתובות קד ע"ב בשעת מותו) והקפידה על דיני טהרה (קידושין כה ע"א, ירושלמי ברכות פרק ג הלכה ד), ראתה איש אחד מכה את בנו הגדול. ובאמת, ראויה שפחה זו שלא נודע לנו שמה לעיון מיוחד במעלותיה ומידותיה.

¹² אמרה: היא אותו האיש בנידוי משום שעבר על איסור לפני עיוור לא תתן מכשול, שכן הבן יכול לכעוס ולהכות חזרה את אביו ולעבור בכך על האיסור של מכה אביו ואמו (מנגד עומד הכלל: [חושך שבטו שונא בנו](#) עליו הרחבנו בפרשת שמות, אלא שזה יותר לאגדה ולחינוך ולילדים קטנים, ראו). כאן, לפני עיוור, הוא בהקשר פדגוגי וחינוכי איזה סוג עונש מתאים לאיזה גיל. מה שמפליא בסיפור זה הוא התוקף והעוצמה של דיבורה של שפחתו של רבי שיש בכוחה לגזור נידוי. ראו שם כל המקרים הקשים האחרים של נידוי, החל מרב יהודה שנידה אדם תקיף ולבסוף חלה, וכלה בריש לקיש שנידה אדם שפרץ לפרדסו ובסוף התחרט ונאלץ לחפשו ולהישאל על נידויו. סיפוריה של שפחתו של רבי עומד בתווך ביניהם "ולא נהגו חכמים קלות ראש בנידויה שלוש שנים".

¹³ ראו מסכת קידושין לב ע"א שרב הונא קרע בגד שיראי בפני בנו על מנת לבדוק אותו אם יכעס. הגמרא שואלת שם איך הוא עשה זאת, הרי הוא עובר על לפני עור לא תתן מכשול, שהרי הבן יכול לכעוס ולעבור על מצוות כיבוד אב ואם! תשובת הגמרא היא שרב הונא מחל על כבודו. ואב שמחל על כבודו – כבודו מחול. נראה עדיין ששפחתו של רבי לא הייתה מסכימה עם רב הונא ...

¹⁴ ויקרא כה לו-ז: "אל תקח מאתו נשך ותבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עִפְּךָ: אֵת פִּסְפֵּךְ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׁךְ וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלֶךָ".

¹⁵ עד כאן המשנה, בבא מציעא פרק ה משנה יא. ומלשון המשנה לא ברור מי עובר על מה ולכן מתייחסת הגמרא להלן.

גמרא: ... אמר אביי: מלוה עובר בכולן, לזה עובר משום "לא תשיך לאחיד", "ולאחיד לא תשיך", "ולפני עור לא תתן מכשול"¹⁶ ... אמר רב יהודה אמר רב: כל מי שיש לו מעות, ומלוה אותן שלא בעדים - עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול.¹⁷

מסכת מועד קטן דף ה עמוד א – מניעת טומאה

משנה מועד קטן פרק א: משקיף בית השלחין במועד ובשביעית ... ומתקנין את המקולקלות במועד. ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים ... ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים, ועושין כל צורכי הרבים, ומציינין את הקברות .... גמרא: אביי אמר מהכא: "ולפני עור לא תתן מכשול"¹⁸.

מסכת פסחים דף כב עמוד ב – יין לנזיר ואבר מן החי לגוי

תניא, רבי נתן אומר: מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח - תלמוד לומר: "ולפני עור לא תתן מכשול"¹⁹.

עבודה זרה דף ו עמוד א – הכשלת גוי

... אי אמרת משום עור לא תתן מכשול - הא אית ליה לדידיה. וכי אית ליה, לא עבר משום עור לא תתן מכשול? והתניא: אמר רבי נתן: מנין שלא יושיט אדם כוס של יין לנזיר, ואבר מן החי לבני נח? תלמוד לומר: ולפני עור לא תתן מכשול ... הכא במאי עסקינן? - דקאי בתרי עברי נהרא. דיקא נמי, דקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן, שמע מיניה.²⁰

מסכת נדרים דף סב עמוד ב – רב אשי מוכר עצים למקדש האש

¹⁶ לענייננו, הן המלוה והן הלווה עוברים על "לפני עיוור לא תיתן מכשול"! מלבד עצם העניין שהמלוה מכשיל את הלווה (מנצל את מצוקתו? ראו רש"י) והלווה מכשיל את המלווה (דוחק בו? ראו שוב רש"י), יש כאן חידוש גדול של הכשלה הדדית! אולי זה משום שהם עוברים על לאוים שונים. הלווה מכשיל את המלווה ב-"לא תתן", "אל תקח מאתו", "לא תהיה לו כנושה" ו-"לא תשימון עליו נשך"; ואילו המלווה מכשיל את הלווה ב-"לא תשיך לאחיד" ... ולאחיד לא תשיך ...". הלא המשותף לשניהם הוא "לפני עיוור לא תיתן מכשול", אבל הוא תוצאתי. ועדיין הנושא צריך עיון וכל המאיר עינינו יבורך בשלמי תודה ללא ריבית!

¹⁷ וגם זה "לפני עיוור לא תיתן מכשול"! להלוות בלא עדים. מדוע? מפני: "שעולה על רוחו של לווה לכפור" (רש"י), "שעלול להיגרם מכשול בדבר, שמא יתפתה אותו אדם ולא ירצה לפרוע" (שטיינזלץ). אז אולי כל הנאמנויות וערביות בע"פ ותקיעות כף הן בעצם מכשול?

¹⁸ הגמרא שם מחפשת אסמכתאות לכך שמלאכות מסוימות מותרות בחול המועד. ראו בשטיינזלץ שם שמביא בשם הריטב"א שבאמת ההיתר הוא מפני צורך הרבים (או דבר האבד), שבכגון אלה מקילים במלאכת חול המועד שהיא איסור מדרבנן ולא מהתורה. אבל בקשו אסמכתא (שאולי יש בה גם אמצעי לזכירה בע"פ) להיתר לציין (לסמן) את הקברים. הגמרא מציעה שם מקורות אחרים, כגון הפסוק: "וטמא טמא יקרא" (ויקרא יג מה), "ושמרתם את משמרת" ועוד, אך אביי מעדיף את הפסוק שלנו: "לפני עיוור לא תיתן מכשול". לא להכשיל את הכהנים וכל מי שמקפיד על טומאה וטהרה. לכאורה גם מקור זה הוא אסמכתא ולא עיקר הדין שהרי אין כאן השמת מכשול כלל, אלא אזהרה ומניעה. אך היא הנותנת, ויש שרוצים ללמוד מכאן שבגדר איסור "לפני עיוור" כלולה גם חובה לפעולת מניעה ולא רק הימנעות מהכשלה או החטאה, כפי שכבר ראינו לעיל, מעין מצוות תוכחה או הפרשת חבר מאיסור שהוא הרחבה גדולה של העניין. ראו פירוש תורה תמימה על הפסוק בויקרא יט ד הערה פב.

¹⁹ זו הגמרא שכבר ראינו לעיל שרמב"ן מביא בהקשר עם החטא של חוה ובכך אולי חזרנו לפירוש הבסיסי והיסודי של "לפני עיוור לא תיתן מכשול" - לא לסייע בעבירה. אבל מה שמעניין אותנו כאן היא תחולת דין "לפני עיוור" גם על גויים, נכון יותר, ביחס לגויים, היינו, שליהודי אסור להכשיל גוי. ואולי לא רק בשבע מצוות בני נח שהם מצווים עליהם, אלא גם במידע מוטעה ועצה שאיננה הוגנת כפי מדרש ספרא בו פתחנו. ראו גם גמרא בבא מציעא צ ע"ב לגבי מכירת בהמות לגויים שיש חשש שיסרסו אותן: "בני נח מצווין על הסירוס, וקא עברי משום ולפני עור לא תתן מכשול". וראו מסכת כלה רבתי פרק ט הלכה ח: "כל דבר של תקלה, אסור לעשות, דכתיב ולפני עור לא תתן מכשול. איבעיא להו: ירך שנתבשל בה גיד הנשה, מהו לשלחה לגוי? אבר מן החי לא תבעי לך, דאמר מר: בני נח מצווין אף על הסירוס, וקא עבר משום ולפני עור לא תתן מכשול, אבל הכא לא, או דילמא לא שניא? תא שמע שולח אדם לנכרי ירך שגיד הנשה עמה". מעניין מדוע עלה כאן הנושא של גיד הנשה שאיננו בגדר שבע מצוות בני נח. האם משום שהוא נזכר בספר בראשית (ולא נזכר בשאר החומשים לאחר מעמד הר סיני)?

²⁰ הגמרא דנה באיסור המסחר עם גויים עובדי עבודה זרה לפני ימי אידם (חגייה) וסיבתו. מסקנתה היא שאם הסיבה היא משום לפני עיוור לא תיתן מכשול (בני נח מצווים על עבודה זרה. ראו רש"י שם שמסביר את הנושא), אזי במקרה שיש לגוי את צרכיו לחג אין איסור במקרה כזה, אי אפשר לומר שיהודי הכשיל אותו. ולגבי הכשלת נזיר, מדובר בשני עברי הנהר, היינו לא היה לנזיר יין בצד שלו והושטת היין מעבר לנהר היא שאפשרה לנזיר לשתות יין. עיין הערה קודמת לגבי גוי. נראה שהגמרא כאן מצמצמת את המשנה של רבי נתן ביחס לאיסור לפני עיוור של גויים. דיון מעניין נוסף הוא לגבי כותים (וצדוקים וקראים) שפירשו את הפסוק כפשוטו: "לפני עיוור לא תיתן מכשול", כמכשול פיסי בלבד, ללא כל המדרשים וההרחבות של חז"ל, באילו מקרים יש איסור לפני עיוור בהקשר איתם. ראו גמרא עבודה זרה כב ע"א וכן נידה נו ע"א ולא נוכל להרחיב כאן.

רב אשי הוה ליה ההוא אבא, זבניה לבי נורא.²¹ א"ל רבינא לרב אשי: האיכא "לפני עור לא תתן מכשול"! אמר לו: רוב עצים להסקה ניתנו.²²

מדרש תהלים (בובר) מזמור קמו פסוק ה

"ה' פוקח עורים" - אין צער גדול ואין יסורין גדולים וקשים כעורון עינים.²³ למה הדבר דומה? למי שהיה מעביר משאות של גמלים ושל חמורים טעונין ועוברין בדרך. נתנו על אחד מהם משאוי שוה לכולם, ועוד טענו מזונותיהן של כולם על אחד מהם. והיה מזהיר עליו ואומר: היזהרו בו שלא תבן נתון בו, אלא אני יודע מה נתתי עליו. נכנסו למדינה באו להתיר מן הבהמה, אמר להן בעל הבית: מזה התירו תחילה שטענתי עליו יותר מכולן.²⁴ כך הקב"ה מצווה על העורים, שאין יסורין גדולים מהם. וכן הוא אומר: "ארור משגה עור בדרך" (דברים כז יח). וכשיבוא לרפאות העולם, אינו מרפא תחילה אלא העורים, שנאמר: "ה' פוקח עורים".²⁵

שבת שלום
מחלקי המים

²¹ לרב אשי היה יער (אבא בארמית) והוא מכר עצים למקדש האש (בי נורא) שהוא בית עבודה זרה פרסית (מהתקופה הסאסאנית).
²² אפשר להקל ולהניח שגם עצים הנמכרים למקדש אש פרסי שהוא עבודה זרה ללא ספק, רובם מיועדים להסקה, בישול חימום ושאר צרכים אנושיים-ביתיים ולא לפולחן עבודה זרה. החידוש בגמרא זו הוא שמכירת עצים לגוי שעובד עבודה זרה היא עבירה על איסור לפני עורר לא תיתן מכשול! מי פה העיוור? מה פה המכשול? על כרחנו צריך לומר שהוא מהטעם שבני נח הצטוו על עבודה זרה ויהודי מצווה לא להכשילם! ולהלכה, ראו רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ט הלכה ו: "דברים שהן מיוחדין למין ממיני עבודת כוכבים שבאותו מקום, אסור למכור לעובדי אותה עבודת כוכבים שבאותו המקום לעולם. ודברים שאינן מיוחדין לה, מוכרין אותם סתם. ואם פירש העובד כוכבים שהוא קונה אותם לעבודת כוכבים אסור למכור לו, אלא אם כן פסלו מלהקריבו לעבודת כוכבים, לפי שאין מקריבין חסד לעבודת כוכבים". האם ניתן להסביר את מעשהו של רב אשי לאור הלכה זו?
²³ ומה באשר לחִרְשׁוֹת? ראו מסכת סנהדרין סו ע"א: "לא תקלל חרש - באומללים שבעמך הכתוב מדבר". הגבלנו את דיונונו לדין הכשלת או השגיית העיוור וה' יזכנו להשלים עניין קללת החרש בשנה האחרת.
²⁴ ורב יוסף ורב ששת היו עוורים ונטלו על שכמם משאוי ענק של תורה ולימודה. על רב ששת, ראו הסיפור בגמרא ברכות נח ע"א כיצד הבחין מתי עובר המלך, ועל רב יוסף ראו בגמרא קידושין לא ע"א שביקש לעשות יום טוב לחכמים כי סבר שגדול מי שאינו מצווה ועושה. רב יוסף היה גם "סיני" ובקיא גדול במסורה.
²⁵ המשך המדרש שם גולש לעניין העיוורון והחרשות הסימבוליים: "ומי הן העורים? הדורות האלו שהולכות בתורה כעורים, שנאמר: נגששה כעורים קיר (ישעיה נט י) - כולם קורין ואין יודעין מה הן קורין, שונין ואין יודעין מה הן שונין, אבל לעתיד לבוא אז תפקחנה עיני עורים (שם לה ה)". אבל נראה לנו שמותר לסיים את המדרש גם בנקודה בה עצרנו ולהישאר בהזדהות פשוטה ואנושית עם האומללים ובעלי הייסורים שניטל מאור עיניהם ומשמע אזניהם ומטענם כבד יותר מכולם. וכל מי שטרם ראה את הצגת [תיאטרון נא לגעת](#), ירוץ ויראה ויזכה בחוויה יוצאת דופן במינה.